

MÄNTYHARJU.

Lapsiystävällinen kunta- mallin alkuselvitys

30.09.2026 Sivistyslautakunta

Milja Marttila (varhaiskasvatuksen erityisopettaja) ja
Taija Kirstua (hyvinvointikoordinaattori)

Sisältö:

Lapsiystävällinen kunta -malli (Unicef)

Lasten ja nuorten hyvinvointi:
Nykytilanne Mäntyharjussa

Toiminnan skenaariot Mäntyharjussa

Mallin arviointi

Yhteenvedo

Johdanto

- Unicefin Lapsiystävällinen kunta -ohjelmasta tehtiin valtuustoaloite syksyllä 2025 (Mäntyharjun keskustan, kunnanvaltuusto 6.10.2025 §61).
 - Aloite käsiteltiin kunnanhallituksen kokouksessa (20.10.2025 §95) ja se lähetettiin hyvinvointikoordinaattorille valmisteltavaksi.
- Mäntyharjun kunnan laaja hyvinvointisuunnitelma 2026-2029 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa alkukevästä 2026 (2.2.2026 §3).
 - Suunnitelman yhtenä toimenpiteenä on nostettu esille lapsiystävällisen toimintakulttuurin vahvistaminen ja Lapsiystävällinen kunta -mallin tarkastelu ja mahdollinen mukaan lähtö.
- Mäntyharjun kunnan uusi strategia hyväksyttiin valtuustossa kesäkuussa (1.6.2026 §27).
 - Strategian yhdeksi avainhankkeeksi on nostettu Lapsiystävällinen kunta -teema ja sen toimenpiteenä Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin kriteerien ja resurssien selvittäminen sekä mahdolliset päätökset ja aikataulut hakua koskien.
- Lapsiystävällinen kunta -malli perustuu kansainväliseen esikuvaan (Child Friendly City), jota UNICEF on toteuttanut vuodesta 1996. Suomalainen malli on kehitetty vuosina 2012-2013.
- Tällä hetkellä Suomessa 59 kuntaa kehittää lapsiystävällisyyttään Unicefin tuella ja 45 kuntaa on saanut Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen.
 - Etelä-Savon hyvinvointialueelta on mukana yksi kunta, Puumala (aloittanut 2020, 2 tunnustusta)
- Vuonna 2026 Unicef aloittaa mallin kehittämistyön → ei ota uusia hakemuksia vastaan vuonna 2026
 - Tavoitteena on, että uudet kunnat voisivat aloittaa mallissa viimeistään vuoden 2027 alussa
- Tämän selvityksen tarkoituksena on selkeyttää Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin kokonaisuutta ja hahmottaa nykytilaa eri toimialoilla sekä yksiköissä. Selvityksen lopussa on arvioituna mahdollisia mallin resursseja sekä yhteenvetona nostettu esille mallin hyötyjä sekä huomioon otettavia asioita.

Lapsiystävällinen kunta - malli (Unicef)

Lapsiystävällinen kunta – Unicef:

- Malli perustuu YK:n lapsen (0-18v) oikeuksien sopimuksen neljään perusperiaatteeseen:

- Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus
- Lapsen edun ensisijainen harkinta
- Oikeus elämään ja kehittymiseen
- Lapsen näkemyksen kunnioittaminen (osallisuus)

- Mallin avulla kunta:
 - Tunnistaa, missä sillä on parannettavaa lapsen oikeuksien suhteen
 - Määrittelee, mitä sen tulee tehdä, jotta jokaisen lapsen oikeudet toteutuisivat kunnassa mahdollisimman hyvin
 - Seuraa järjestelmällisesti työnsä edistymistä.
- Malli auttaa kuntia tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ja pysyviä ratkaisuja lasten arjen palveluissa ja kunnan hallinnossa.
- Mallin tavoitteena on rakenteelliset, pitkäkestoiset muutokset kunnan toiminnassa

Lapsiystävällinen kunta – työn tavoitteet:

Lapsiystävällisessä kunnassa:

- jokainen lapsi tuntee olevansa arvokas
- jokainen lapsi saa elää turvassa
- jokainen lapsi saa harrastaa
- jokaisella lapsella on kavereita ja turvallinen aikuinen
- jokainen lapsi saa äänensä kuuluviin
- jokainen lapsi huomioidaan päätöksenteossa

Mallin toiminnan toteuttajat:

Koordinaattori:

- Kunnanhallituksen nimeämä
- Unicefin mukaan keskimäärin koordinaattorille varattu työaika on noin 30-60 %. Määräytyy kunnan tilanteen mukaan, toimintaedellytysten kuitenkin täytyttävä.
- Koordinaattorilla oltava tarvittava tieto ja taito sekä ymmärrys laaja-alaisen kehittämistyön-koordinointiin ja johtamiseen sekä lapsen oikeuksien edistämiseen kunnassa.
- Vastaa yhdessä koordinaatiotyöryhmän kanssa koordinoinnista, etenemisestä, seurannasta ja arvioinnista.

Koordinaatioryhmä:

- Kunnanhallituksen nimeämä
- Poikkihallinnollinen työryhmä, jossa edustettuna kunnan kaikki eri toimialat, kunnan luottamushenkilöitä sekä lasten ja nuorten edustaja/edustajia.
- Koordinaatioryhmän jäsenet sitoutuvat edistämään Lapsiystävällisen kunta -työn pääperiaatteita. Kunnan on myös varmistettava jäsenille riittävästi aikaa työn toteuttamiseen.
- Lisäksi ryhmässä on kutsuttuna kunnan ulkopuolisia toimijoita, kuten hyvinvointialueen edustajia sekä muita alueen aktiivisia toimijoita (3.sektori).
- Vastaa yhdessä koordinaattorin kanssa työn etenemisestä sekä systemaattisesta kehittämistyön seurannasta ja arvioinnista.
- Kokoontuu säännöllisesti, useita kertoja vuodessa.
- Voi tarvittaessa linkittää johonkin muuhun kunnassa jo toimivaan työryhmään.

Työnyrkki:

- Kunta voi halutessaan nimetä myös työnyrkin.
- Matalan kynnyksen toiminnallinen työryhmä, joka kokoontuu koordinaatioryhmää useammin edesauttamaan toimintasuunnitelman toteutumista.

Kaikki kunnan työntekijät ja päättäjät:

- Kunnan työntekijöiden ja päättäjien sitoutuminen Lapsiystävällinen kunta -työhön
- Perehdytys ja koulutukset

Mallin vaatimukset ja Unicefin tuki:

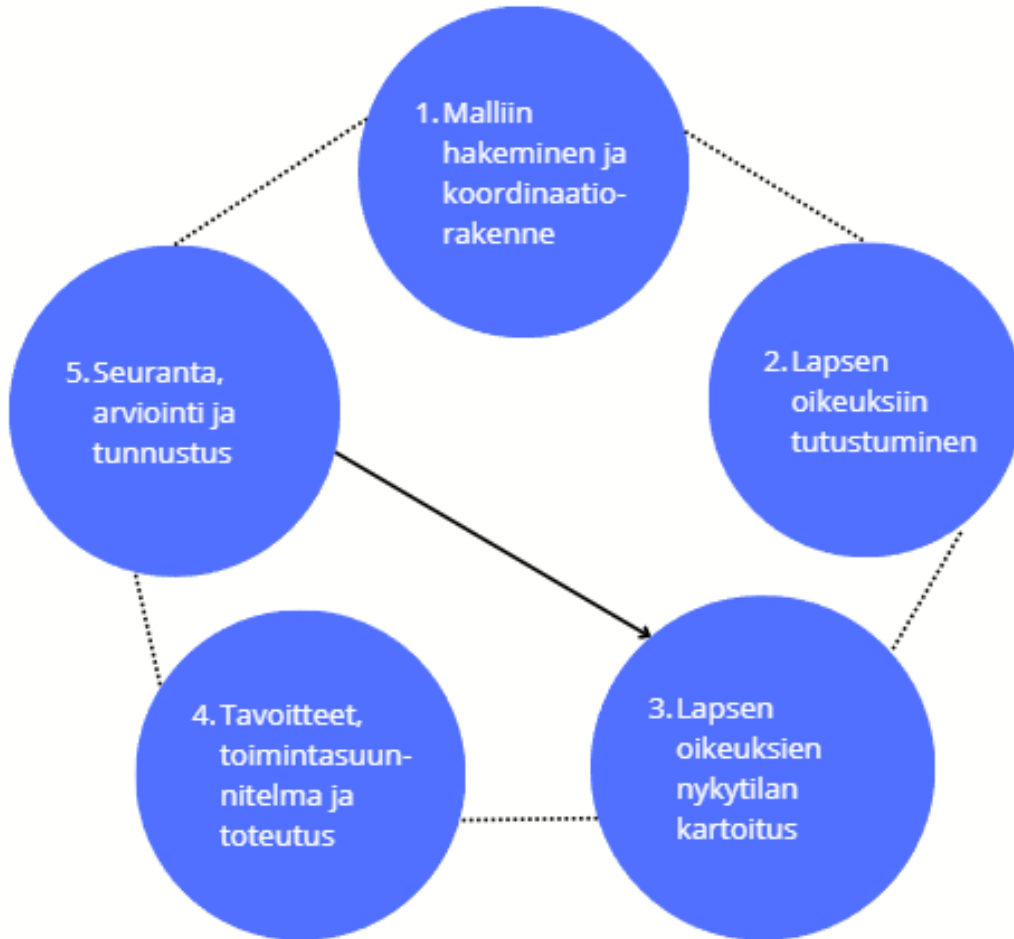
Mitä Unicef edellyttää mallissa mukana olevalta kunnalta?

- Kunta keskittyy kehittämistyössä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin ja kunnan suurimpiin lapsenoikeusongelmiin.
- Kunnan kehittämistyössä toteutuu lasten osallisuus.
- Kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat koko kuntaa.
- Kunta tavoittelee kehittämistyöllään pitkäkestoisia muutoksia.
- Kunta viestii kehittämistyöstään aktiivisesti.

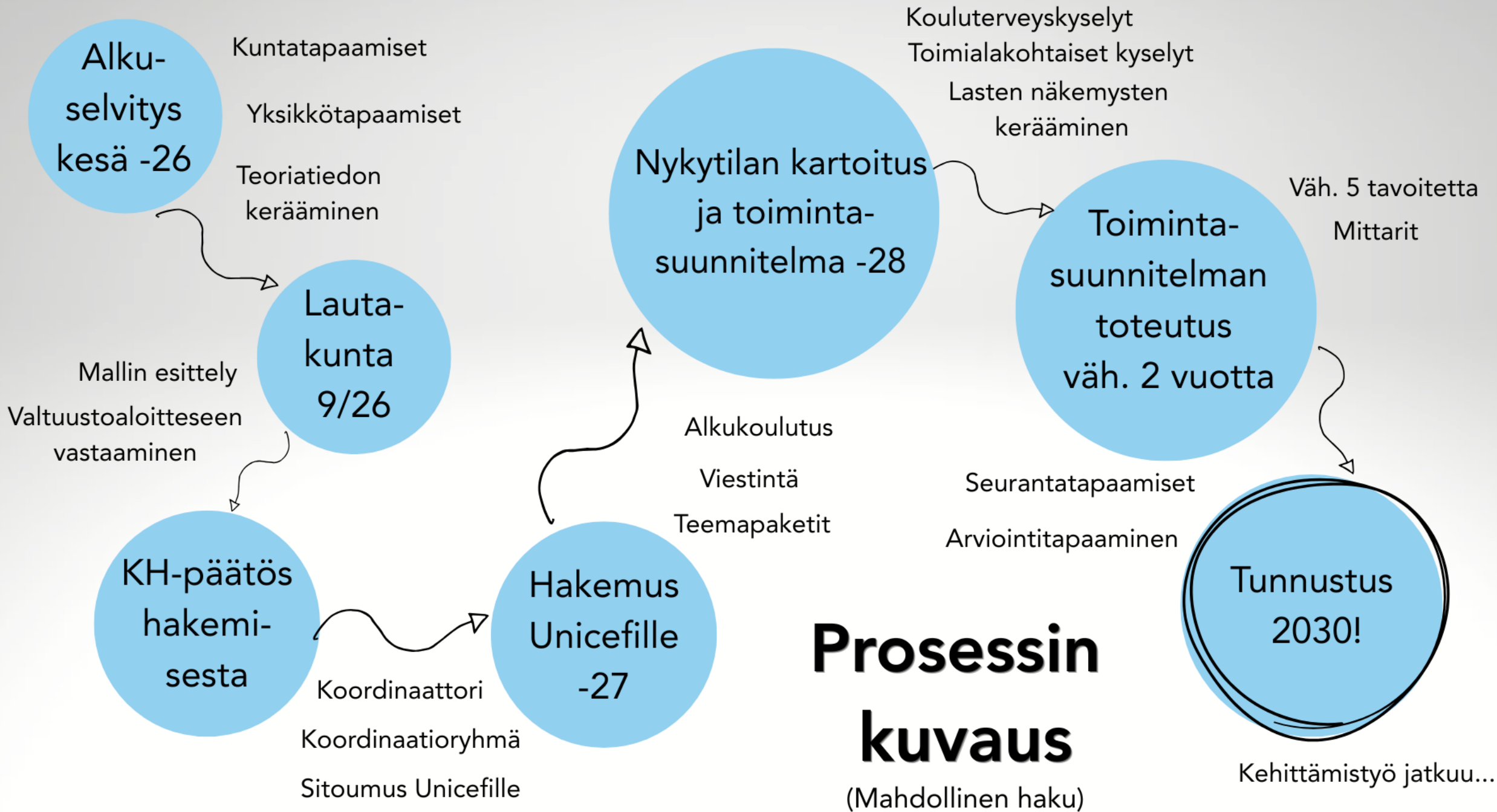
Mitä Unicef tarjoaa kunnalle?

- Kehittämistyön käynnistävän alkukoulutuksen sekä muuta tarvittavaa perehdytystä malliin kunnan Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmälle
- Lapsiystävällinen kunta -mallin materiaalit kunnan käyttöön
- Lapsiystävällinen kunta -digipalvelu kunnan käyttöön kehittämistyön toteuttamisen tueksi
- Tukea ja sparrausta kunnan koordinaattorille ja koordinaatioryhmälle Lapsiystävällinen kunta -työn aikana
- Tukea Lapsiystävällinen kunta -työn toimintasuunnitelman etenemisen seurantaan ja arviointiin
- Lisäkoulutuksia lapsen oikeuksiin ja lasten hyvinvointiin liittyvissä teemoissa
- Materiaalia mallista ja lapsen oikeuksista viestimiseen

Mallin työvaiheet:

1. Kunnanhallitus tekee päätöksen malliin hakemisesta
 - Kunnanhallituksen päätöksessä koordinaattori ja koordinaatioryhmä nimettynä
 - [Hakulomake | UNICEF](#)
 2. Lasten oikeudet:
 - Unicefin toteuttama alkukoulutus koordinaatioryhmälle: Lapsen oikeudet kunnan arjessa ja päätöksenteossa sekä niiden edistäminen mallin avulla
 - [Teemapaketit](#) kaikille kuntalaisille Unicefin sivuilla
 - [eOppiva](#) koulutuksia eri alojen ammattilaisille (Kansallinen lapsistrategia)
 3. Lasten näkemysten kerääminen, prosessi- ja tulosindikaattoreiden tarkastelu
 - Jokainen toimiala ja yksikkö vastaa tiedonkeruusta omalta osaltaan
 4. Toimintasuunnitelma 2-4 vuodeksi kartoituksen pohjalta, Unicef hyväksyy ennen toteutusta
 - Tavoitteita vähintään 5
 5. Unicefin seurantalaverit (vähintään kerran vuodessa), arviointipalaveri ja mahdollinen tunnustus 2-4 vuoden päästä toimintasuunnitelman hyväksymisestä
- Kun kunta on toteuttanut Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisesti kolme toimintasuunnitelmakautta ja saanut kolme Lapsiystävällinen kunta -tunnustusta, voi kunta hakeutua mukaan Lapsiystävällinen kunta -alumniksi.

Toimintasuunnitelmien tavoitteet:

Nykytilan kartoituksen prosessi-indikaattorit on jaettu eri teemoihin seuraavasti:

- Lapsen oikeudet kunnan rakenteissa
- Yhdenvertaisuus
- Lapsen etu
- Oikeus elämään ja kehittymiseen
- Osallisuus
- Unicefin Lapsiystävällinen kuntamallin toteuttaminen kunnassa

Toimintasuunnitelmassa tulee olla vähintään 5 tavoitetta:

- 3-4 tavoitetta pohjautuu heikolla tasolla olevaan prosessi-indikaattoriin (1 Lapsen oikeudet kunnan rakenteissa - osiosta, 2 muista teemoista)
- 1 lasten näkemyksiin perustuva tavoite
- 1 kunnan vapaavalintainen tavoite

Esimerkkejä kaupunkien ja kuntien suunnitelmista*:

Rakenteellisia tavoitteita mm.:

- Kunnan työntekijät koulutetaan lapsen oikeuksista
- Kunnan valtuutetut perehdytetään lapsen oikeuksista
- Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)-toimintamalli käyttöön kunnan päätöksenteossa
- Haavoittuvassa asemassa olevaa lapsiryhmää koskevaa viranomaistietoa etsitään, eritellään ja sovelletaan päätöksenteon yhteydessä
- Kaupunkiympäristön suunnittelussa otetaan lasten ja nuorten näkemykset huomioon

Toiminnan tason tavoitteita mm.:

- Ateriapalveluiden kehittäminen lasten ja nuorten näkökulma huomioiden
- Jokaisella lapsella mahdollisuus harrastukseen
- Bussipysäkkien kunnostus
- Lapsiparlamentin/Nuorisovaltuuston perustaminen
- Mielen hyvinvoinnin edistäminen esim. osaamisen lisäämisellä, matalan kynnyksen palveluilla ja hyvinvointialueen kanssa tehtävällä yhteistyöllä
- Turvallisemman tilan periaatteet käyttöön

**Lisätietoa -dialla linkkejä suunnitelma esimerkkeihin*

Lasten ja nuorten hyvinvointi: Nykytilanne Mäntyharjussa

KOULUTERVEYS- KYSELY 2025

PERUSOPETUS

4.- ja 5.-

luokkalaiset

(n=94)

TIIVISTELMÄ

***Laatikoituna Lapsiystävällisen
työn tavoitteisiin peilautuvia
indikaattoreita**

POSITIIVISTA:

**Osallistunut koulun asioiden
suunnitteluun (summaindikaat.)**

Mäntyharju (2025): 47 %
Mäntyharju (2023): 38 %
Etelä-Savo (2025) 47 %

Kokee nukkuvansa tarpeeksi

Mäntyharju (2025): 86 %
Mäntyharju (2023): 80 %
Koko maa (2025): 86 %

Syö aamupalaa joka arkiamu

Mäntyharju (2025): 77 %
Mäntyharju (2023): 70 %
Koko maa (2025): 71 %

Vähintään yksi hyvä ystävä

Mäntyharju (2025): 100 %
Mäntyharju (2023): 99 %
Koko maa (2025): 99 %

**Terveyttä edistäviä elintapoja
(summaindikaat.)**

Mäntyharju (2025): 30 %
Mäntyharju (2023): 25 %
Koko maa (2025): 31 %

Tyytyväinen elämäänsä

Mäntyharju (2025): 85%
Etelä-Savo (2025): 79 %
Koko maa (2025): 85 %

**Luokassa uskaltaa sanoa oman
mielipiteensä**

Mäntyharju (2025): 57 %
Mäntyharju (2023): 43 %
Koko maa (2025): 51 %

**Voi keskustella asioistaan
vanhempien kanssa usein tai
melko usein**

Mäntyharju (2025): 85 %
Mäntyharju (2023): 78 %
Koko maa (2025): 82 %

KEHITETTÄVÄÄ:

Pitää koulunkäynnistä

Mäntyharju (2025): 57 %
Mäntyharju (2023): 59 %
Koko maa (2025): 70 %

**Kokee kouluinnostusta
(summaindikaat.)**

Mäntyharju (2025): 41 %
Etelä-Savo (2025): 49 %
Koko maa (2025): 48

Luokassa usein rauhallista

Mäntyharju (2025): 22 %
Mäntyharju (2021): 29 %
Etelä-Savo (2025): 31 %

**Vähintään tunnin päivässä
liikkuvat**

Mäntyharju (2025): 40 %
Mäntyharju (2023): 40 %
Koko maa (2025): 41 %

**Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja
vähintään kerran (summaindikaat.)**

Mäntyharju (2025): 8 %
Mäntyharju (2023): 2 %
Etelä-Savo (2025): 5 %

**Mahdollisuus keskustelussa
koulussa aikuisen kanssa mieltä
painavista asioista**

Mäntyharju (2025): 47 %
Mäntyharju (2023): 52 %
Etelä-Savo (2025): 58 %

**Koulukiusattuna tai osallistunut
koulukiusaamiseen lukukauden
aikana (summaindikaat.)**

Mäntyharju (2025): 41 %
Mäntyharju (2021): 43 %
Etelä-Savo (2025): 40 %

Jatkossa
kiinnitämme
erityisesti huomiota

Yhteisöllisyys

Ehkäisevä
päihdetyö

Elintavat,
erityisesti liikunta

MÄNTYHARJU.

KOULUTERVEYS- KYSELY 2025

PERUSOPETUS

8.- ja 9.-
luokkalaiset
(n=102)

TIIVISTELMÄ

POSITIIVISTA:

Luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä

Mäntyharju (2025): 57 %
Etelä-Savo (2025) 43 %
Koko maa (2025): 51 %

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 16 %
Mäntyharju (2023): 26 %
Koko maa (2025): 22 %

Ei voi juuri koskaan keskustella vanhempiansa kanssa asioistaan

Mäntyharju (2025): 3 %
Mäntyharju (2023): 13 %
Koko maa (2025): 8 %

Ei yhtään läheistä ystävää

Mäntyharju (2025): 6 %
Mäntyharju (2023): 15 %
Koko maa (2025): 8 %

Harjaa hampaansa ainakin kahdesti päivässä

Mäntyharju (2025): 60 %
Mäntyharju (2021): 45 %
Koko maa (2025): 68 %

Kokeillut kannabista ainakin kerran

Mäntyharju (2025): 1 %
Mäntyharju (2023): 8 %
Koko maa (2025): 6 %

Koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 25 %
Mäntyharju (2023): 41 %
Etelä-Savo (2025): 29 %

Opettajat ovat kiinnostuneita oppilaan kuulumisista

Mäntyharju (2025): 62 %
Mäntyharju (2023): 45 %
Koko maa (2025): 61 %

KEHITETTÄVÄÄ:

Koulu-uupumus (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 28 %
Mäntyharju (2023): 24 %
Etelä-Savo (2025): 21 %

Syö aamupalaa joka arkipäivä

Mäntyharju (2025): 54 %
Mäntyharju (2023): 65 %
Etelä-Savo (2025): 56 %

Harrastaa liikuntaa itsenäisesti vähintään kerran viikossa

Mäntyharju (2025): 66 %
Mäntyharju (2023): 77 %
Etelä-Savo (2025): 74 %

Liialliseksi koettu netin käyttö (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 15 %
Mäntyharju (2023): 10 %
Etelä-Savo (2025): 8 %

Ei käytä alkoholia

Mäntyharju (2025): 57 %
Mäntyharju (2023): 65 %
Etelä-Savo (2025): 71 %

Käyttää sähkötupakkaa nykyisin (ei päivittäin, vaan harvemmin)

Mäntyharju (2025): 19 %
Mäntyharju (2023): 10 %
Koko maa (2025): 12 %

Käyttää nikotiinipusseja nykyisin (ei päivittäin, vaan harvemmin)

Mäntyharju (2025): 15 %
Mäntyharju (2023): 6 %
Koko maa (2025): 11 %

Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana

Mäntyharju (2025): 45 %
Mäntyharju (2023): 33 %
Etelä-Savo (2025): 36 %

Jatkossa
kiinnitämme
erityisesti huomiota

Mielen hyvinvointi

Ehkäisevä päihdetyö

Elintavat,
erityisesti liikunta
ja ravitsemus

MÄNTYHARJU.

KOULUTERVEYS- KYSELY 2025

LUKIO

1. ja 2. vuoden
opiskelijat (n=65)

TIIVISTELMÄ

POSITIIVISTA:

Voi vaikuttaa siihen, millainen omasta tulevaisuudesta tulee

Mäntyharju (2025): 95 %
Etelä-Savo (2025) 81 %
Koko maa (2025): 82 %

Luottaa saavansa apua, kun sitä tarvitsee

Mäntyharju (2025): 78 %
Etelä-Savo (2025): 68 %
Koko maa (2025): 67 %

Syö aamupalaa joka arkiamu

Mäntyharju (2025): 67 %
Mäntyharju (2023): 56 %
Etelä-Savo (2025): 59 %

Kokeillut kannabista ainakin kerran

Mäntyharju (2025): 8 %
Mäntyharju (2023): 20 %
Koko maa (2025): 9 %

Tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista

Mäntyharju (2025): 68 %
Mäntyharju (2023): 62 %
Koko maa (2025): 58 %

Kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 14 %
Mäntyharju (2023): 21 %
Koko maa (2025): 16 %

Koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 11 %
Mäntyharju (2023): 25 %
Etelä-Savo (2025): 12 %

Terveyttä edistäviä elintapoja (summaindikaattori)

Mäntyharju (2025): 10 %
Mäntyharju (2023): 2 %
Koko maa (2025): 9 %

KEHITETTÄVÄÄ:

Harrastaa liikuntaa itsenäisesti vähintään kerran viikossa

Mäntyharju (2025): 65 %
Mäntyharju (2023): 76 %
Koko maa (2025): 78 %

Syö koululounasta päivittäin

Mäntyharju (2025): 46 %
Mäntyharju (2023): 67 %
Koko maa (2025): 64 %

Sosiaalinen ahdistuneisuus

Mäntyharju (2025): 49 %
Mäntyharju (2023): 30 %
Etelä-Savo (2025): 40 %

Ei käytä alkoholia

Mäntyharju (2025): 30 %
Mäntyharju (2023): 49 %
Etelä-Savo (2025): 46 %

Käyttää nuuskapusseja nykyisin (ei päivittäin, vaan harvemmin)

Mäntyharju (2025): 24 %
Mäntyharju (2023): 5 %
Etelä-Savo (2025): 10 %

Käyttää sähkötupakkaa nykyisin (ei päivittäin, vaan harvemmin)

Mäntyharju (2025): 22 %
Mäntyharju (2023): 8 %
Etelä-Savo (2025): 10 %

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 29 %
Mäntyharju (2023): 18 %
Koko maa (2025): 21 %

Liialliseksi koettu netin käyttö (summaindikaat.)

Mäntyharju (2025): 13 %
Mäntyharju (2021): 4 %
Koko maa (2025): 11 %

Jatkossa
kiinnitämme
erityisesti huomiota

Mielen hyvinvointi
sekä tunne- ja
vuorovaikutustaidot

Osallisuus

Ehkäisevä
päihdetyö

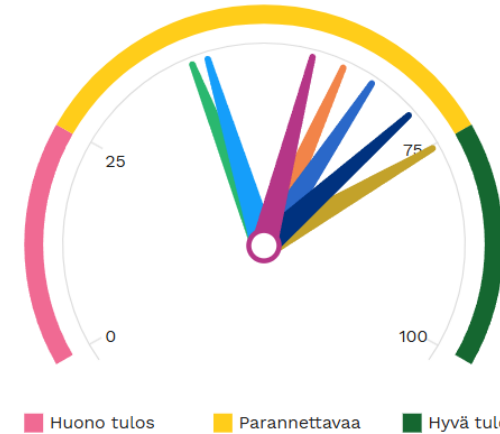
Elintavat,
erityisesti liikunta
ja ravitsemus

MÄNTYHARJU.

TEAvisari: Perusopetus

- **Voimavarat ja yhteiset käytännöt** nousevat vuoden 2025 mittauksessa parhaimmille pisteille
 - Voimavarat hieman laskeneet edellisestä mittauksesta, mutta edelleen korkeat pisteet
 - Yhteiset käytännöt on noussut huomattavasti edellisestä mittauksesta, mikä luultavasti kertoo siitä, että asioista on keskusteltu ja yhdessä päätetty
- Eniten kehitettävää perusopetuksessa olisi viimeisimmän mittauksen mukaan **osallisuudessa ja muissa ydintoiminnoissa**
 - Osallisuus on ollut heikkoa jo edellisessä mittauksessa
 - Oppilaiden osallisuuden lisäksi vastauksissa nousee esiin huoltajien heikko osallisuuden taso
 - Muut ydintoiminnot eli kouluruokailu ja koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet, ovat laskeneet jonkin verran edellisestä mittauksesta

Perusopetus : Mäntyharju 2025

Perusopetus

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Yhteiset käytännöt
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

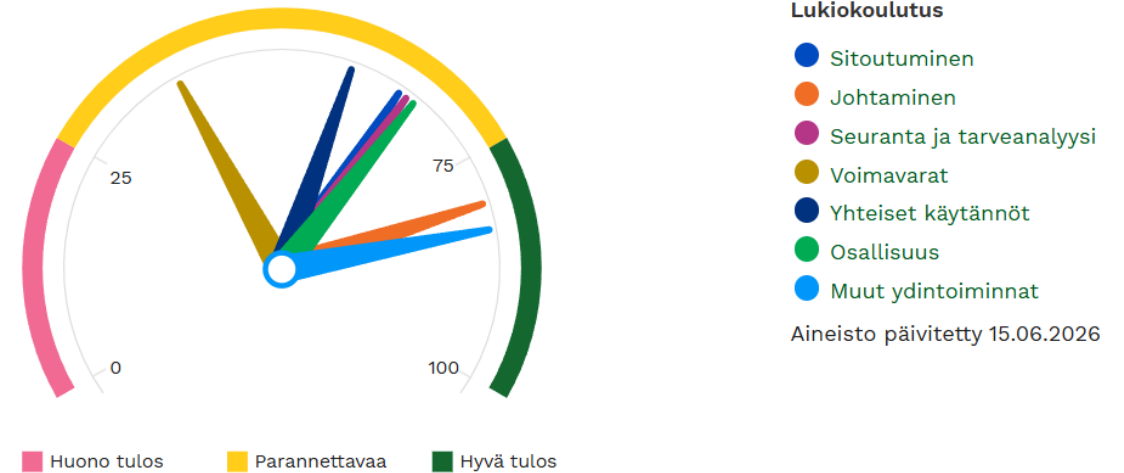
Aineisto päivitetty 15.06.2026

← Pisteet		2025	2023	2021	2019	2017
Perusopetus		58	65	57	73	71
Sitoutuminen	i	64	54	73	71	98
Johtaminen	i	60	83	62	70	62
Seuranta ja tarveanalyysi	i	56	67	60	75	74
Voimavarat	i	75	92	67	70	53
Yhteiset käytännöt	i	70	53	47	83	86
Osallisuus	i	41	47	43	70	55
Muut ydintoiminnot	i	43	62	45	75	70

TEAvisari: Lukio

- **Johtaminen ja muut ydintoiminnot** vahvimmillä vuoden 2024 mittauksessa
 - Muut ydintoiminnot (koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet) nousut huomattavasti edellisestä mittauksesta
- Eniten kehitettävää lukiossa olisi edellisten tulosten mukaan **voimavaroissa ja yhteisissä käytänteissä**
 - Molemmat laskeneet edelliseen mittaukseen verrattuna reilusti
 - Lääkäri ja psykologi puuttuivat kokonaan vuonna 2024, joka vaikutti voimavara-pisteisiin huomattavasti
 - Yhteisten käytäntöjen tarkastelu olisi hyvä kehittämisen kohde

Lukiokoulutus : Mäntyharju 2024

← Pisteet		2024	2022	2020	2018
Lukiokoulutus		65	71	63	82
Sitoutuminen	i	64	92	83	92
Johtaminen	i	80	84	55	71
Seuranta ja tarveanalyysi	i	65	76	78	78
Voimavarat	i	38	81	100	75
Yhteiset käytännöt	i	58	77	60	86
Osallisuus	i	66	69	64	92
Muut ydintoiminnot	i	83	20	0	

Olemassa olevia hyviä toimintamalleja Mäntyharjussa 1/3:

Matalan kynnyksen palvelut ja yksilöllinen tuki:

- Kohtaamispaikat:
 - Puuhala, perheiden avoin kohtaamispaikka
 - Nuorille: Askel ja PNT (Mini-Askel/PNT, Nuokkari, Nuorten olkkari)
- Nuorten työpajatoiminta myös oppimisympäristönä (yksilölliset polut, osana koulutus- ja työelämäpolkuja)
- Etsivä nuorisotyö
- Koulunuorisotyöntekijä
- Liikuntaneuvonta perusopetuksessa ja toisella asteella (Koulukoutsit ja liikuntaneuvoja, MOVE-tulosten hyödyntäminen yhteistyössä Eloisan kanssa)
- Yksilöohjaus, pienryhmätoiminta ja perheiden työskentely
- Ratkaisukeskeinen valmennus ja HOT-valmennus
- Opiskeluhuollon rakenteet (YHR, pieni ja laajempi)
- S2-opetus
- Varhaiskasvatuksessa lapsen tuen rakenteet:
 - Tuen käsikirja
 - Lapsen tuen tiimi (Eloisa)
 - Lapset puheeksi -menetelmä

Osallisuus, yhteisöllisyys ja vuorovaikutustaidot:

- Toiminnan suunnittelu lasten ja nuorten toiveiden pohjalta
- Nuorisovaltuusto ja oppilaskuntatoiminta
- Tukioppilastoiminta
- Ryhmytyminen (perusopetus ja toinen aste)
- Lukumummotoiminta (PyK)
- Teemapäivät ja teemaviikot (esimerkiksi lapsen oikeuksien viikko)
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen:
 - MiniVerso, Verso ja Resto-toiminta (Vertaissovittelu)
 - Tunteet Hukassa
 - Tuikku-toimintamalli (tunnetaitoja ja osallisuutta)
 - Askeleittain-ohjelma
 - KiLi-materiaalit (Kieli ja Liikunta)
 - MLL:n tunnetaitokerho Pertunmaan Yhtenäiskoululla

Olemassa olevia hyviä toimintamalleja Mäntyharjussa 2/3:

Harrastus-, vapaa-aika- ja tapahtumatoiminta:

- Liikkuva varhaiskasvatus
- Perhepuuhailut (1 krt/kk)
- Yhtenäiskoulut harrastaa! -Koululaisten harrastustoiminta (Harrastamisen Mäntyharjun malli, OKM ja Koulun kerhotoiminnan kehittäminen, OPH)
- Koulukoutsit ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen (Suomi liikkeelle -ohjelman hankkeet)
 - Muun muassa välituntitoiminta ja Välkkärikoulutus (vertaisohjaus)
- Kulttuurikasvatussuunnitelma
- Kirjasto ja sen toimintaympäristöt (Musiikkistudio, Pelinurkka ja lastenosasto esiintymislavalla)
- Musakellari Askeleella
- Uimakoulut kesäisin
- Kansalaisopiston monipuolinen tarjonta
- Monipuolinen harrastus- ja vapaa-aikatoiminta järjestöjen myötä

- Tapahtumat ja tempaukset muun muassa:
 - Vauvajuhla
 - Lukion viikoittaiset perjantaiporinat
 - Kesähöntsät
 - Jalkautuminen (päättäjäispäivä)
 - Askel goes Veljesniemi
- Kunta tukee järjestöjen ja yhdistysten toimintaa tarjoamalla ilmaiset tilat, kun toiminta koskettaa alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria

Turvallisuus ja ennaltaehkäisy:

- Kiusaamisen ehkäisy:
 - KiVa-koulu ja KiVa-kysely (Kiusaamisen vastainen)
 - Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma
 - Verso-, MiniVerso- ja Resto-toiminta
- Turvallisuuden edistäminen:
 - Turvallisesti koulussa -hanke Etelä-Savossa
 - Turvallisuuskahvilat (yhteistyössä Viola ry:n kanssa)
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat
- Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen vahvistaminen arjessa

Olemassa olevia hyviä toimintamalleja Mäntyharjussa 3/3:

Verkostot ja yhteistyö:

- Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä
- Ehkäisevän toiminnan työryhmä
- Liikenneturvallisuustyöryhmä
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa esim. Lapsen tuen tiimi (Eloisa) ja YHR
- Yhteistyö järjestöjen kanssa (esim. Viola ry, MLL)
- Yhteistyö palvelutalojen kanssa
- Huoltajien osallistuminen (esim. varhaiskasvatuksen ateriatoimikunta)

Työllisyys ja tulevaisuuden polut:

- Nuorten kesätyöllistäminen (Tutustu ja tienaa) nuorisopalveluiden koordinoimana
- Nuorten yrittäjyyden edistäminen (Vauhdittamo-hanke, Yrittäjyysopinnot lukiossa, Nuorten yrittäjyyden tukiraha)

Seuranta, arviointi ja tiedon hyödyntäminen:

- Puuhalan itse- ja vertaisarviointi sekä tilastointi
- Valssi - Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä
- NuoDuo-tilastointi (Nuorisopalvelut)
- PARent-järjestelmä (etsivä nuorisotyö)
- KiVa-kyselyt
- Lukion tyytyväisyyskyselyt
- Muut paikalliset kyselyt (esim. toiveruoat, välituntitoiminnan toiveet, asiakaskyselyt)
- Perhekeskustoiminnan arviointi (Eloisa)
- Kouluterveyskysely, joka toinen vuosi (THL)
- [Laaja hyvinvointisuunnitelma 2026-2029](#)
- [Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2026-2029 \(Eloisa\)](#)
- [Ehkäisevän toiminnan työryhmän \(riippuvuudet, mielen hyvinvointi yms.\) toimintasuunnitelma](#)

**Edellä oleva listaus pohjautuu yksiköiden tapaamisiin, Perhekeskustoiminnan arviointiin (2025) sekä Islannin Mallin käyttöönoton arviointiin ([KH 27.4.2026 §61](#))*

Kehittämiskohteita Mäntyharjussa 1/2:

Osallisuus, yhteisöllisyys ja vuorovaikutus:

- Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen arjessa ja rakenteissa:
 - Lasten osallisuus varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) keskusteluissa
 - Huoltajien osallisuus toiminnan kehittämisessä
 - Vanhempaintoimikuntien roolin kehittäminen
 - Osallistuva budjetointi
- Nuorisovaltuuston aseman vahvistaminen:
 - Nuorisovaltuustomyönteinen kunta -sertifikaatin kriteerien täyttäminen kauttaaltaan:
Suora aloiteoikeus ja edustus kunnanhallituksen kokouksissa vielä puuttuvat
- Ryhmäyttämisen kehittäminen eri siirtymävaiheissa ja yhteistyönä eri toimijoiden välillä

Matalan kynnyksen tuki ja palveluiden saavutettavuus:

- Lapset puheeksi -menetelmän systemaattinen käyttöönotto varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa
- Yhteistyön sujuvoittaminen hyvinvointialueen kanssa:
 - Erityisesti vastinparien ja muiden kontaktien nimeäminen ja yhteystietojen jakaminen
 - Opiskeluhuollon ja muiden toimijoiden yhteistyön kehittäminen
- Palveluiden saavutettavuuden ja esteettömyyden parantaminen:
 - Tilat (nuorisopalvelut, koulut)
 - Huoltajien näkökulmat huomioiden
 - Maahanmuuttajaperheiden saavutettavuus
- Valmistava luokka maahanmuuttajille perusopetuksessa
- Lähiliikuntapaikkojen kehittäminen ja lasten ja nuorten näkökulman huomioiminen
 - Eri liikuntamuotojen huomioiminen

Kehittämiskohteita Mäntyharjussa 2/2:

Hyvinvointi, turvallisuus ja yhdenvertaisuus:

- Maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden huomiointi
 - Viestintä ja materiaalit (esitteet, kieliversiot)
 - Asenteisiin vaikuttaminen ja kulttuurisensitiivisyys
- Hyvinvointityön kokonaisuuden selkeyttäminen (esim. hyvinvoinnin vuosikellon kehittäminen ja käyttöönotto eri yksiköissä)

Harrastus- ja vapaa-ajantoiminnan kehittäminen:

- Maksuttomien harrastusmahdollisuuksien ja matalan kynnyksen toiminnan vahvistaminen
 - Esimerkiksi nuorten höntsävuorojen kehittäminen ja jatkuvuus (esim. järjestäjien verkosto/rinki)

Resurssit ja osaaminen:

- Henkilöstöressurssien riittävyyden tarkastelu
- Toiminnan resurssit:
 - Oppilaskuntien ja tukioppilastoiminnan budjetointi
- Henkilöstön osaamisen ja asenteiden kehittäminen (esim. monialainen työ, kohtaaminen, menetelmät)
- Johdon tuki ja resurssien joustavuus

Rakenteet, johtaminen ja kehittäminen:

- Yhteisten toimintarakenteiden vahvistaminen yli sektorirajojen
- Toimintamallien systematisointi (esim. ryhmäyttäminen, Lapset puheeksi -menetelmä)
- Työnkuvien selkiyttäminen
- LAVA - Lapsivaikutusten arviointi päätöksenteossa

**Edellä oleva listaus pohjautuu yksiköiden tapaamisiin sekä laajan hyvinvointisuunnitelman (2026-2029) työpajojen nostoihin.*

Lapsiystävällinen kunta -malli: Skenaariot Mäntyharjussa

Koordinaattori Mäntyharjussa: Vaihtoehtoja

Vaihtoehto 1: Yksi koordinaattori

- Koordinaattori kunnan sisältä
- Koordinaatiotehtävän huomioiminen työnkuvassa ja työajassa
- Koordinaatiotehtävän laajuuden ja vastuun tarkastelu, mahdollinen tehtäväkohtainen lisä

Edut:

- Organisaatio ja toimintaympäristö tuttuja
- Valmiit verkostot

Haasteet:

- Koordinaatiotyölle osoitettava selkeästi työaikaa, mahdolliset muutokset työnkuvassa huomioitava. Mallin koordinoitua erittäin haastavaa toteuttaa ns. oman työn ohella.
- Mallin toteutumisen henkilöityminen
- Kunnan sisältä pätevän henkilön löytäminen

Vaihtoehto 2: Kaksi koordinaattoria

- Koordinaattori kunnan sisältä
- Koordinaatiotehtävän huomioiminen työnkuvissa ja työajoissa
- Koordinaatiotehtävän laajuuden ja vastuun tarkastelu, mahdolliset tehtäväkohtaiset lisät

Edut:

- Organisaatio ja toimintaympäristö tuttuja
- Työmäärän sekä vastuiden jakautuminen ja työpari -työskentely
- Koordinaattorit mahdollisesti eri toimialoilta/yksiköistä, jolloin on mahdollista huomioida laajemmin eri näkemyksiä. Tämä edesauttaa mallin jalkautumista kunnan eri toimialoille.

Haasteet:

- Koordinaatiotyölle osoitettava selkeästi työaikaa, mahdolliset muutokset työnkuvissa huomioitava. Mallin koordinoitua erittäin haastavaa toteuttaa ns. oman työn ohella.
- Koordinaattoreiden yhteistyön sujuvuus ja vastuunjaon selkeys
- Kunnan sisältä pätevien henkilöiden löytäminen

Vaihtoehto 3: Rekrytoitu koordinaattori

- Koordinaattori ulkopuolelta
- Rekrytointiin luotu selkeä tehtäväkokonaisuus ja työaika mallin koordinoinnille
- Tehtävän mahdollinen määräaikaisuus

Edut:

- Työaikaa riittävästi
- Uuden ihmisen uudet näkökulmat

Haasteet:

- Uuden henkilön perehdyttäminen (resurssit)
 - Tuen tarve
- Mallin toteutumisen henkilöityminen, henkilön mahdollinen vaihtuminen
- Työnkuvan mahdollinen määräaikaisuus esimerkiksi mallin alullepaneminen, minkä jälkeen koordinaatiovastuun siirtyminen jo olemassa olevaan toimenkuvaan
- Koordinaattorin palkkakustannukset

Koordinaatioryhmä Mäntyharjussa:

Ehdotus kokoonpanosta:

- Koordinaattori
- Kunnanjohtaja
- Sivistystoimialan johtaja
- Tekninen johtaja
- Hallinto- ja talousjohtaja
- Viestintä- ja markkinointikoordinaattori
- Hyvinvointikoordinaattori
- Varhaiskasvatusjohtaja
- Perusopetuksen rehtori
- Lukion rehtori
- Nuorisopalveluiden edustaja
- Nuorisovaltuuston edustaja
- Luottamushenkilöt lautakunnista
- Kunnanhallituksen edustaja
- Hyvinvointialueen edustaja
- Yhdistysten/järjestöjen edustajat (esim. MäVi, 4H, MäJä, MLL)
- Seurakuntien edustajat

Mallin arviointi

Mallin arviointi pohjautuu erityisesti kolmen (3) kunnan kanssa käytyihin keskusteluihin mallin toimivuudesta ja käytännön toteutuksesta sekä asiantuntijapohdintoihin.

Edut:

- Unicef tarjoaa selkeän ja systemaattisen mallin, aikataulutuksen sekä työkalun työn toteuttamiselle (sis. nykytilan kartoitus, koulutukset, toimintasuunnitelman pohjat, materiaalit yms.).
- Unicef tarjoaa tukea mallin toteuttamisessa sekä tavoitteiden maaliin saattamisessa. Unicefin kriteerit ja arviointi mahdollistavat kunnan toimien kokonaisvaltaisen tarkastelun sekä antavat arvokasta palautetta kunnalle.
- Lisäksi Lapsiystävällinen kunta -koordinaattoreille on oma valtakunnallinen verkosto, joka kokoontuu säännöllisesti.
- Mallin on koettu selkeyttävän kunnan toimintatapoja ja pitävän tärkeää teemaa vahvasti esillä.
- Kehitystä on havaittu erityisesti lapsen osallisuuden ja kuulemisen kasvamisella sekä rakenteellisella tasolla lapsivaikutusten ennakoarvioinnin edistymisellä.
- Keskustelut teeman äärellä sekä koko kunnan sitoutuminen lisäävät avointa, aktiivista sekä rakentavaa vuorovaikutusta eri toimialojen ja yksiköiden välille.

Huomioitavat näkökulmat, mahdolliset kompastuskivet:

- Mallin toteuttaminen vaatii koordinaattorin sekä koordinaatioryhmän jäsenten työaika. Erityisesti koordinaattorille tulee osoittaa selkeästi työtehtävät sekä työaika. Koordinaattori ei voi olla vain nimellisesti kyseisessä roolissa.
 - Varsinkin mallin alkuvaihe on aikaa vievä prosessi
- Mallin toteuttaminen ja jalkauttaminen vaatii sitoutumista koko kunnalta/kaikilta toimialoilta.
- Malliin sitoutuminen on pitkäjänteistä työtä, useampien tunnustuksien saaminen ja toimintasuunnitelmien päivittäminen vie useita vuosia.
- Hyvinvointialueella merkittävä rooli alueen lapsiystävällisen työn näkökulmasta, yhteistyön sujuminen ja vastinparien löytäminen tärkeää.
- Viestinnän suunnitelmallisuudella on myös merkittävä rooli, jotta mallin toiminnat sekä lapsen oikeuksien tunnettavuus kasvaa ja samalla tietoisuus vaikutusmahdollisuuksista lisääntyy.
- Monissa kunnissa on ollut jo ennen mallia hyviä käytänteitä, ja osittain toimintasuunnitelmien tavoitteet ovat vain vahvistaneet jo valmiiksi suunniteltuja/sovittuja toimia.
- Mahdollinen budjetointi kehittämistyölle/toimintasuunnitelman toteuttamiselle sekä koordinaattorin palkkakustannuksiin (mallin kustannusten erillinen seuranta).

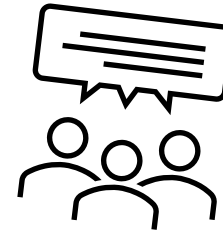

Yhteenveto

Alkuselvityksen lopputulos:

- Lapsiystävällinen kunta -malli tarjoaa kunnalle selkeän ja merkityksellisen viitekehyksen, jonka toteuttamiseen Unicef vaatii kunnalta systemaattista, sitoutunutta, poikkihallinnollista ja pitkäjänteistä työtä.
- **Ennen malliin hakemista kunnan tulee pohtia vastauksia erityisesti seuraaviin kysymyksiin:**
 - Mitä lisäarvoa malli tuo ja mitä sillä halutaan saavuttaa?
 - Mikä on lisäarvo lapsen näkökulmasta?
 - Miten mallin toteutus resursoidaan kunnassa?
- Hakulomakkeessa kysytään lisäksi:
 - Miksi kuntanne hakee mukaan malliin?
 - Millaista tukea kuntanne toivoo mallilta kunnassanne asuvien lasten oikeuksien toteutumiseksi?
 - Miten lapsen oikeudet toteutuvat kunnassanne tällä hetkellä? Mikä on hyvin? Missä on eniten haasteita?
- Mäntyharjun kunnassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään jo erilaisia toimia lapsiystävällisestä näkökulmasta. Keskusteluiden ja testin ([Testaa](#), miten lapsen oikeudet toteutuvat kunnassasi) perusteella kunnassa on kuitenkin kehitettävää erityisesti lapsiystävällisen työn systemaattisessa otteessa.

Lisätietoa:

Lapsen oikeudet ja Kansallinen lapsistrategia:

- <https://lapsistrategia.fi/>
- https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/Julkishallinto/CRC_POSTER_LEAFLET_FINAL_fi_paino.jpg
- <https://lapsenoikeudet.fi/>

Esimerkkejä kaupunkien ja kuntien Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelmia:

- https://www.liminka.fi/wp-content/uploads/LYK-toimintasuunnitelma-kunnan-sivuille_muokattu120123.pdf
- <https://www.nokiankaupunki.fi/wp-content/uploads/sites/2/2025/06/Nokian-Lapsiystavallinen-kunta-toimintasuunnitelma-2025-2027.pdf>
- <https://marttila.fi/wp-content/uploads/2025/04/Marttila-LYK-toimintasuunnitelma-2025.pdf>
- https://kirkkonummi.fi/wp-content/uploads/files/620fa476c910581694003141/Toimintasuunnitelma_2021-2023_verkkosivuille_fi.pdf

Esimerkkejä viestinnästä kuntien sivuilla:

- <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/hyvinvointipalvelut/hyvinvointipalvelut-lapsille-ja-perheille/lapsiystavallinen-kunta/>
- <https://www.hamina.fi/kaupunki-ja-paatöksenteko/lapsiystavallinen-kunta/lapsiystavallinen-kunta-mallin-eteneminen/>
- <https://www.vesilahti.fi/kunta-ja-hallinto/strategia-ja-hankkeet/lapsiystavallinen-kunta/>

Lähteet:

- Unicef – Lapsiystävällinen kunta –verkkosivut: <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/>
- Mäntyharjun kunnan laaja hyvinvointisuunnitelma 2026-2029: <https://www.mantynharju.fi/wp-content/uploads/2026/02/laaja-hyvinvointisuunnitelma-2026-2029-mantynharju.pdf>
- Mäntyharjun kunnan kuntastrategia: [https://mantynharju.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kunnanvaltuusto/Kokous_162026/Kuntastrategia_2026\(20671\)](https://mantynharju.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kunnanvaltuusto/Kokous_162026/Kuntastrategia_2026(20671))
- eOppiva-koulutuskokonaisuudet: <https://www.eoppiva.fi/kokoelmat/lapsen-oikeudet/>
- TEAviisarit (perusopetus+lukio): <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?r=KUNTA507>

Lisätietoa:

Hyvinvointikoordinaattori Taija Kirstua
p. 040 8303 999
etunimi.sukunimi@mantyharju.fi

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja Milja Marttila
p. 040 5452 611
etunimi.sukunimi@mantyharju.fi

MÄNTYHARJU.